Referanser

Ukom

MELLOM PASIENTENS BEHOV OG SYKEHJEMMETS RAMMER

Referanser

Publisert 10. november 2026

ISBN 978-82-8465-050-0

1. Helsedirektoratet. Kommunale helse- og omsorgstjenester i 2023 [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [oppdatert 16. desember 2024; lest 28. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kommunale-helse-og-omsorgstjenester-i-2023

2. Rasmussen I, Holden MB, Mariussen MS. Tapere og vinnere i den kommunale helse- og omsorgstjenesten: likeverdige tjenester av god kvalitet, uavhengig av alder og bosted? Oslo: Vista Analyse; 2022. Vista Analyse rapport 2022-12. Tilgjengelig fra: https://www.vista-analyse.no/en/publications/tapere-og-vinnere-i-den-kommunale-helse-og-omsorgstjenesten/

3. Engedal K. Skrøpelighet [nettdokument]. Oslo: Store medisinske leksikon [oppdatert 19. august 2024; lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://sml.snl.no/skr%C3%B8pelighet

4. Helsedirektoratet. Klinisk skrøpelighetsskala (CFS) – systematisk vurdering av skrøpelighet [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/forebygging-diagnose-og-behandling/organisering-og-tjenestetilbud/klinisk-skropelighetsskala-cfs

5. Helse- og omsorgsdepartementet. Fellesskap og meistring: Bu trygt heime. St.meld. nr 24 (2022–2023). Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20222023/id2984417/

6. Helse- og omsorgsdepartementet. Endringer i pasient- og brukerrettighetsloven og helse- og omsorgstjenesteloven (rett til opphold i sykehjem eller tilsvarende bolig særskilt tilrettelagt for heldøgns tjenester – kriterier og ventelister). Prop. 99 L (2015–2016). Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-99-l-20152016/id2483443/

7. Van den Block L, de Nooijer K, Pautex S, Pivodic L, Van Den Noortgate N, Nicholson C, et al. A European Association for Palliative Care White Paper defining an integrative palliative, geriatric, and rehabilitative approach to care and support for older people living with frailty and their family carers: a 28-country Delphi study and recommendations. EClinicalMedicine 2025;87:103403. DOI: 10.1016/j.eclinm.2025.103403

8. Engedal K. Geriatri [nettdokument]. Oslo: Store medisinske leksikon [oppdatert 19. mars 2025; lest 29. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://sml.snl.no/geriatri

9. Nasjonalt senter for aldring og helse. Palliasjon. Lindrende behandling og omsorg [nettdokument]. Tønsberg: Nasjonalt senter for aldring og helse [lest 29. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.aldringoghelse.no/fysisk-helse/palliasjon/

10. Helsedirektoratet. Habilitering og rehabilitering [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [lest 1. oktober 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/forebygging-diagnose-og-behandling/organisering-og-tjenestetilbud/habilitering-og-rehabilitering

11. Malt U. Delirium [nettdokument]. Oslo: Store medisinske leksikon [oppdatert 4. juli 2025; lest 2. oktober 2026]. Tilgjengelig fra: https://sml.snl.no/delirium

12. Lov om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven). LOV-1999-07-02-64. Sist endret i:LOV-2026-06-19-42.Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64

13. Lov om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven). LOV-1999-07-02-63. Sist endret i: LOV-2026-06-19-42. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63

14. Helsedirektoratet. Behandlingsavklaringer ved livsbegrensende eller alvorlig langvarig sykdom [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [oppdatert 26. mai 2026; lest 29. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/behandlingsavklaringer-ved-livsbegrensende-eller-alvorlig-langvarig-sykdom

15. Helsedirektoratet. Kvalifisering av personell uten helse- og sosialfaglig utdanning – avsluttende rapport (2022). Oslo: Helsedirektoratet; 2023. s. 8-9. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/kvalifisering-av-personell-uten-helse-og-sosialfaglig-utdanning--avsluttende-rapport-2022

16. Tid for handling: personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon; 2023. NOU 2023:4. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-4/id2961552/

17. Melby L, Gunnes M, Haukelien H, Obstfelder AU. Frigjøring av sykepleierkapasitet gjennom ny ansvars-/oppgavedeling og bruk av teknologi. Trondheim: SINTEF Digital; 2022. Rapport 2022: 00211. Tilgjengelig fra: https://hdl.handle.net/11250/3037836

18. Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester. KlinObsKommune: klinisk observasjonskompetanse i kommunehelsetjenesten [nettdokument]. [oppdatert 22. desember 2025; lest 29. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://elaring.utviklingssenter.no/nettressurs/klinobskommune

19. Statens helsetilsyn. Pasientskader – fortsatt muligheter for læring og forbedring: innsikter fra varsler om alvorlige hendelser 2020–2024. Oslo: Statens helsetilsyn; 2025. Rapport fra Helsetilsynet 2/2025. Tilgjengelig fra: https://www.helsetilsynet.no/publikasjoner/rapport-fra-helsetilsynet/2025/pasientskader-fortsatt-muligheter-laring-forbedring/

20. Helse- og omsorgsdepartementet. Nasjonal helse- og samhandlingsplan 2024–2027: Vår felles helsetjeneste. St.meld. nr. 9 (2023–2024). Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-9-20232024/id3027594/

21. Forskrift for sykehjem og boform for heldøgns omsorg og pleie. FOR-1988-11-14-932. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1988-11-14-932

22. Melby L, Ågotnes G, Ambugo EA, Førland O. Kartlegging av medisinskfaglig tilbud i sykehjem og heldøgns omsorgsboliger. Gjøvik: Senter for omsorgsforskning; 2019. Rapportserie 3/2019. Tilgjengelig fra: https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/2596428

23. Helse- og omsorgsdepartementet. Fornye, forsterke, forbedre: Framtidens allmennlegetjenester og akuttmedisinske tjenester utenfor sykehus. St.meld. 23 (2024–2025). Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-23-20242025/id3096890/

24. Helsedirektoratet. Søknad og frister: LIS1 [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [oppdatert 7. september 2026; lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/autorisasjon-og-spesialistutdanning/spesialistutdanning-og-godkjenning-for-leger/lis1/soknad-og-frister

25. Fosse A, Abelsen B. Notat om sykehjemslegetjenesten. Tromsø: Nasjonalt senter for distriktsmedisin; 2024. Tilgjengelig fra: https://www.nsdm.no/wp-content/uploads/2025/05/NSDMs-notat-om-sykehjemslegetjenesten-151124.pdf

26. Forskrift om kompetansekrav for leger i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. FOR-2017-02-17-192. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-02-17-192

27. Den norske legeforening. Kompetanseområde i alders- og sykehjemsmedisin [nettdokument]. Oslo: Den norske legeforening [revidert og godkjent 23. mars 2022; lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.legeforeningen.no/fag/utdanning/kompetanseomrader/alders-og-sykehjemsmedisin/

28. Den norske legeforening. Norsk forening for alders- og sykehjemsmedisin [nettdokument]. Oslo: Den norske legeforening [lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.legeforeningen.no/foreningsledd/spesial/norsk-forening-for-alders-og-sykehjemsmedisin/

29. Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. (spesialisthelsetjenesteloven). LOV-1999-07-02-61. Sist endret i: LOV-2026-06-19-42.Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-61

30. Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven). LOV-2011-06-24-30. Sist endret i: LOV-2026-06-19-43. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30

31. Helsedirektoratet. Om Helsedirektoratets normerende produkter [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [oppdatert 26. januar 2026; lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/nasjonale-krav-og-anbefalinger/om-helsedirektoratets-normerende-produkter

32. KS, Senter for medisinsk etikk. Veileder til bruk av 6-trinnsmodellen i prioriteringsspørsmål. Oslo: KS og Universitetet i Oslo; 2026. Tilgjengelig fra: https://www.med.uio.no/helsam/om/organisasjon/avdelinger/sme/aktuelle-saker/2026/veileder-til-6-trinnsmodellen-i-prioriteringssporsmal.pdf

33. Helsedirektoratet (2017). Veileder om pårørende i helse- og omsorgstjenesten [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (siste faglige endring 29. juni 2026, lest 14. oktober 2026). Tilgjengelig fra https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveiled

34. Helsedirektoratet. Nasjonal faglig retningslinje om demens [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [oppdatert 29. mai 2026; lest 28. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/demens

35. Blekken LE, Saga S, Nakrem S, Sandmoe A. «Vi kjemper en kamp»: pårørendes opplevelse av samarbeid med sykehjemstjenesten om vold, overgrep og forsømmelser. Tidsskr Omsorgsforsk 2022;8(1):1-20. DOI: 10.18261/tfo.8.1.5

36. Tarberg AS, Kløvning MB, Alnes RE. Pårørendearbeid i helse- og omsorgstjenesten: helsepersonells erfaringer og behov for opplæring i kommune- og spesialisthelsetjenesten. Gjøvik: Senter for omsorgsforskning; 2026. Rapportserie 01/2026. Tilgjengelig fra: https://www.ntnu.no/documents/1266921281/1323774121/rapport_01_2026-v4+%281%29.pdf/e7eefce8-6f6c-ed9b-8bac-9f2ae1d77b64?t=1771923583782

37. Helsedirektoratet (2024). Guide for ivaretakelse av pasienter, brukere, pårørende og medarbeidere ved uønskede hendelser [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (siste faglige endring 13. august 2024, lest 14. oktober 2026). Tilgjengelig fra https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/ivaretakelse-etter-uonskede-hendelser

38. Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester i Trøndelag nord. DIGGPÅ: digital guide for pårørendearbeid [nettdokument]. [lest 28. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://diggpaa.no/

39. Riksrevisjonen. Riksrevisjonen si undersøking av kommunale helse- og omsorgstenester til eldre. Oslo: Riksrevisjonen; 2026. Dokument 3:16 (2025-2026). Tilgjengelig fra: https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2025-2026/undersoking-av-kommunale-helse--og-omsorgstenester-til-eldre/

40. KS, Helsedirektoratet. Sluttrapport fra samarbeidsprosjektet «Normerende produkter som bedre støtter kommunenes arbeid». Oslo: KS og Helsedirektoratet; 2025. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/normerende-produkter-som-bedre-stotter-kommunenes-arbeid

41. Oslo kommune. Oslostandard for pårørendesamarbeid. Oslo: Oslo kommune; 2020. Tilgjengelig fra: https://www.oslo.kommune.no/get-file/369048/98f91a7e944a21ea85d6fc5905a9d110f4b73cfa7dab7a2862dc447c0fac43b3

42. Bernild C, Andersen CH, Engel MK, Hansen VM. Systematisk samarbejde med pårørende har effekt. Fag & Forskning 2019;(1):48–53. Tilgjengelig fra: https://dsr.dk/fag-og-udvikling/sygeplejersken/fagbladet-sygeplejersken/fagforskning-argang-2019-nr-1/systematisk-samarbejde-med-paaroerende-har-effekt/

43. Helsedirektoratet (2024). Pårørendeavtale – et verktøy for godt samarbeid [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (siste faglige endring 27. mars 2026, lest 14. oktober 2026). Tilgjengelig fra https://www.helsedirektoratet.no/lov-og-forskrift/parorende/parorendeavtale-et-verktoy-for-godt-samarbeid

44. En bærekraftig kommunesektor: Kommunekommisjonens første delutredning. Oslo: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon; 2026. NOU 2026:1. Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2026-1/id3145481/

45. Isaksen J, Ågotnes G, Fagertun A, Jacobsen FF, Obstfelder A. Følgeforskning på «Trygghetsstandarden»: sluttrapport. Gjøvik: Senter for omsorgsforskning; 2018. Rapportserie 04 /2018. Tilgjengelig fra: https://nva.sikt.no/registration/0198ef26856a-92ea892a-ae14-461e-bf3f-873179c78ddd

46. Olsen RM, Andfossen NB, Devik SA, Fredwall TE, Førland O, Moholt JM. Ufullstendig helse- og omsorgshjelp og kompetansebehov i sykehjem. Gjøvik: Senter for omsorgsforskning; 2023. Rapportserie 01/2023. Tilgjengelig fra: https://www.nb.no/maken/item/URN:NBN:no-nb_pliktmonografi_000025236

47. Helse- og omsorgsdepartementet. Lindrende behandling og omsorg: Vi skal alle dø en dag. Men alle andre dager skal vi leve. St. meld. nr 24 (2019–2020). Tilgjengelig fra: https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-24-20192020/id2700942/

48. Haave RO, Skinner MS, Obstfelder A, Melby L. 'See me as a person': a qualitative study of long-term care recipients' perceptions of high-quality care. J Clin Nurs 2025;34(5):1889-99. DOI: 10.1111/jocn.17646

49. Helsedirektoratet. Eldrebarometeret – kommune [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/eldrebarometeret/eldrebarometeret-kommune

50. Helsedirektoratet (2025). Rapport fra nasjonal pårørendeundersøkelse 2024 [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (siste faglige endring 10. april 2025, lest 13. oktober 2026). Tilgjengelig fra https://www.helsedirektoratet.no/rapporter/rapport-fra-nasjonal-parorendeundersokelse-2024

51. Helsedirektoratet. Forbedring og oppdatering. I: Eldrebarometeret [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet [lest 30. september 2026]. Tilgjengelig fra: https://www.helsedirektoratet.no/statistikk/eldrebarometeret/forbedring-og-oppdatering

52. Helsedirektoratet (2025). Kommunens ledelse bør bruke styringsinformasjon i arbeidet med prioriteringer [nettdokument]. Oslo: Helsedirektoratet (siste faglige endring 10. april 2025, lest 14. oktober 2026). Tilgjengelig fra https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/prioriteringer-i-kommunale-helse-og-omsorgstjenester/kommunens-ledelse/kommunens-ledelse-bor-bruke-styringsinformasjon-i-arbeidet-med-prioriteringer-for-a-fa-synliggjort-virksomhetens-muligheter-behov-og-begrensninger

53. Holden RJ, Carayon P, Gurses AP, Hoonakker P, Hundt AS, Ozok AA, et al. SEIPS 2.0: a human factors framework for studying and improving the work of healthcare professionals and patients. Ergonomics 2013;56(11):1669-86. DOI: 10.1080/00140139.2013.838643

54. Hendrick K, Benner L Jr. Investigating accidents with STEP. New York: Marcel Dekker; 1987.

55. Statens havarikommisjon. NSIA-metoden: sikkerhetsfaglig rammeverk og analyseprosess for systematiske undersøkelser. 3. utg. Lillestrøm: Statens havarikommisjon; 2021. Tilgjengelig fra: https://havarikommisjonen.no/?nid=13467&lcid=1044&iid=34326&pidSH-Modules-FilesModule-Files.SH-FileLine-File

56. Rasmussen J, Svedung I. Proactive risk management in a dynamic society. 1st ed. Karlstad: Swedish Rescue Services Agency; 2000. R16-224/00. Tilgjengelig fra: https://rib.msb.se/filer/pdf/16252.pdf

57. Branford K, Hopkins A, Naikar N. Guidelines for AcciMap analysis. I: Hopkins A, red. Learning from high reliability organisations. 1. utg. Bind 1. Sydney: CCH Australia Ltd; 2009. s. 193–212.

58. Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten. Framgangsmåte i undersøkelser [nettdokument]. Stavanger: Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten [oppdatert 9. februar 2024; lest 1. oktober 2026]. Tilgjengelig fra: https://ukom.no/om-ukom/framgangsmate-i-undersokelser

59. Stanton NA, Salmon PM, Rafferty LA, Walker GH, Baber C, Jenkins DP. Human factors methods: a practical guide for engineering and design. 2. utg. Boca Raton: CRC Press; 2013. s. 141–143.

60. Lov om Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten. LOV-2017-06-16-56. Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-56

Statens undersøkelseskommisjon
for helse-og omsorgstjenesten

Postboks 225 Skøyen
0213 Oslo
E-post: post@ukom.no
Org nr: 921018924